

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження визначається тим, що з часів незалежності в Україні поступово утверджуються принципи місцевої демократії, спостерігаються процеси колективної інтеграції та самоорганізації в межах місцевих громад. Але, зважаючи на те, що самоорганізаційний потенціал українського суспільства незначний, більшість модернізаційних процесів мають лише формальний характер. Крім того, в умовах зародження демократичної, правової, соціальної держави існує потреба в артикуляції інтересів суб'єктів політичного процесу, у виробленні механізмів узгодження державних, громадських та приватних інтересів. Неурядові організації, які об'єднують творчих, освічених, активних, вільних громадян, є ефективною формою самоорганізації суспільства. Євроінтеграційні наміри України вимагають як від влади, так і від суспільства усвідомлення та використання позитивного досвіду участі неурядових організацій у місцевому розвитку, адаптування його до реалій сьогодення та історичних і культурних умов існування суспільства.

У контексті даної проблематики взаємодія неурядових організацій з органами місцевого самоврядування є необхідною умовою ефективною та прозорою діяльністю органів влади, можливістю використання потенціалу неурядових організацій і залучення їх до сумісного виконання ряду функцій, покладених на органи місцевого самоврядування. Такий характер відносин сприятиме утвердженню демократичних цінностей життя суспільства, зміцненню довіри до влади.

Звернення до проблеми взаємодії неурядових організацій з органами місцевого самоврядування пов'язане також із необхідністю впровадження нових уявлень про відносини громадян із владою, про їхні права, свободи, обов'язки та відповідальність за стан суспільства і розвиток існуючої управлінської моделі. Сучасне законодавство України надає певні можливості для взаємодії органів публічної влади з громадськістю, але технології та методи цієї взаємодії ще потребують свого впровадження та вдосконалення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Напрямок дослідження пов'язаний із науковою темою «Політичні, соціально-економічні і етнонаціональні процеси та внесок визначних громадсько-політичних діячів у їх розвиток у південному регіоні України», що розробляється кафедрою політичних наук Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Державний реєстраційний номер – 0103U008821. Дисертаційне дослідження виконано за індивідуальним планом відповідно до науково-дослідної теми «Взаємодія неурядових організацій з органами місцевого самоврядування в Україні», що розробляється кафедрою політичних наук Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Тема має державний реєстраційний номер 0104U007766.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методологічних засад і визначення оптимальної моделі взаємодії неурядових організацій та органів місцевого самоврядування в Україні.

На реалізацію поставленої мети спрямовано вирішення наступних завдань дослідження:

- з'ясувати стан наукової розробки досліджуваної проблеми та її джерельну базу;
- визначити методологічні підходи дослідження демократичного процесу та особливості його функціонування на місцевому рівні;
- розкрити політико-правові та організаційні основи взаємодії неурядових організацій з органами місцевого самоврядування;
- виявити особливості і механізми реалізації взаємодії органів місцевого самоврядування з неурядовими організаціями;
- вивчити досвід взаємодії неурядових організацій з органами місцевого самоврядування в країнах сталої демократії і Центральної та Східної Європи;
- розробити оптимальну теоретико-методологічну модель взаємодії неурядових організацій з органами місцевого самоврядування та запропонувати рекомендації щодо її реалізації в умовах сучасної України.

Об'єкт дослідження – процес демократизації громадсько-владних відносин на місцевому рівні в сучасній Україні.

Предмет дослідження – взаємодія неурядових організацій з органами місцевого самоврядування в процесі демократизації на місцевому рівні в Україні.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань автором застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Зокрема, логічний метод було використано для теоретико-методологічного аналізу джерел при визначенні сутнісних характеристик і ключових понять дослідження. Структурно-функціональний метод дав можливість вивчити структуру та функціональні особливості систем управління на місцевому рівні. Методи класифікації і систематизації, порівняльний метод дали змогу узагальнити досвід самоврядування та взаємодії неурядових організацій в Україні та зарубіжних країнах.

За допомогою системного підходу з використанням інструментально-методичного апарату синергетики стало можливим, враховуючи сукупність взаємопов'язаних аспектів, здійснити аналіз особливостей функціонування механізмів взаємодії неурядових організацій з органами місцевого самоврядування із виокремленням закономірностей самоорганізаційних процесів у суспільстві. Використання системного підходу також надало можливість проаналізувати стан нормативно-правового забезпечення ефективності взаємодії неурядових організацій з органами місцевого самоврядування в Україні. Комунікативний метод дозволив розглядати акторів взаємодії як комунікативні одиниці, одиниці діалогу; політичну комунікацію як процес що створює і підтримує діалог інститутів державної і недержавної влади.

У даному дослідженні застосовано метод моделювання, який дозволив застосувати певну логічну конструкцію до взаємодії між неурядовими організаціями та органами місцевого самоврядування – модель, яка має

організаційну форму, теоретико-методологічні засади щодо побудови та впровадження в життя.

Методологічний принцип об'єктивності дозволив автору неупереджено, комплексно проаналізувати проблему та висловити власну точку зору на основні питання теми. У своїй науковій роботі дисертант спирається на принцип протиріччя, ставлячи в центр дослідження двоїстість ролі неурядових організацій у місцевому самоврядуванні як конкурента та як партнера у вирішенні місцевих проблем.

Крім того, в дисертаційному дослідженні було застосовано загальнонаукові методи аналізу й синтезу, індукції та дедукції, що дало можливість комплексно проаналізувати проблему.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці цілісної концепції підвищення ефективності місцевої демократії шляхом організації конструктивної взаємодії органів місцевого самоврядування та неурядових організацій.

У дисертації вперше:

– науково обгрунтовано комплекс теоретико-методологічних засад щодо вдосконалення взаємодії неурядових організацій із органами місцевого самоврядування, в якості яких постають основні принципи демократичного процесу (рівність, відкритість, прозорість), принцип верховенства права, децентралізації влади, довіри тощо;

– розроблено теоретичну модель оптимальної взаємодії між органами місцевого самоврядування та неурядовими організаціями, яка має мережеву організаційну форму, засновану на принципах довіри й добровільного залучення до своїх лав, існування заради спільної мети – представництва і захисту місцевого населення, сприяння місцевому розвитку та зміцненню добробуту кожного окремого громадянина та всієї громади в цілому;

– уточнено поняття «неурядова організація», що визначається як інститут громадянського суспільства, рівноправне, самоврядне, некомерційне формування, створене добровільно для реалізації спільних інтересів індивідів – засновників, членів організації, місцевої громади, суспільства в цілому, яке діє самостійно і незалежно від держави на основі чинного законодавства;

– сформульовано рекомендації у напрямку оптимізації державної політики щодо вирішення комплексу проблем (соціальних, правових, економічних, культурних тощо), які доводять доцільність запровадження розробленої автором у ході даного дослідження теоретичної моделі в політичну практику сучасної України шляхом унесення відповідних змін в законодавство України про матеріально-ресурсну основу діяльності органів місцевого самоврядування та розширення їх прав щодо налагодження партнерських відносин із неурядовими організаціями, поліпшення рівня громадської свідомості, політичної та правової культури тощо.

У даному дослідженні удосконалено:

– характеристику організаційних і політико-правових основ функціонування інститутів громадянського суспільства та органів місцевого самоврядування в умовах становлення демократії й визначення шляхів зміцнення місцевої демократії;

– теоретичні положення про соціальні аспекти взаємодії як виду соціально-політичної діяльності суб'єктів політики, що засновані на довірі та поєднанні спільною метою – сприяння розвитку місцевої демократії і зміцнення добробуту населення на місцевому рівні;

– теоретичні аспекти становлення і функціонування громадянського суспільства в Україні, а саме роль та місце неурядових організацій у ствердженні місцевої демократії в суспільстві та налагодженні відносин між органами влади й інститутами громадянського суспільства як приклад виконання основної функції громадянського суспільства – захисту та представництва інтересів громадян;

– механізми реалізації взаємодії суб'єктів самоврядування (відповідно до цього охарактеризовано основні структурні елементи моделі взаємодії між ними як найбільш оптимальної форми організації місцевої влади, що найкраще відповідає сучасним умовам полі-тичного життя в Україні).

Дістали подальшого розвитку:

– методологія дослідження суспільно-політичних процесів на місцевому рівні, а саме застосування мережевого підходу до аналізу місцевих політичних дій та взаємодії органів місцевого самоврядування з неурядовими організаціями, що є їх прикладом;

– уявлення про моделі відносин між суб'єктами політичного процесу, в якості яких постають різні політико-правові моделі місцевого самоврядування та різні за формою організаційні моделі, зокрема ієрархія і мережа. Саме остання визнана найбільш досконалою та такою, що відповідає потребам часу, організаційною моделлю взаємодії між усіма учасниками місцевого демократичного процесу, перш за все, органами місцевого самоврядування та неурядовими організаціями;

– теорія місцевої демократії в сучасній Україні у частині аналізу взаємодії між основним владним інститутом місцевої демократії – органами місцевого самоврядування та одними з найактивніших представників громадянського суспільства – неурядовими організаціями у процесі демократизації, що триває в державі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розглянуті в роботі питання і проблеми та їх системний аналіз дають змогу вдосконалювати технологію владних відносин на місцевому рівні, використовувати її при розробці нормативних документів у сфері діяльності органів місцевого самоврядування, неурядових організацій та інформаційної політики, методології прийняття управлінських рішень тощо. Окремі положення дисертації можуть бути застосовані при розробці навчальних програм у системі підготовки та перепідготовки державних службовців, у навчальних курсах з політології, теорії управління та менеджменту, теорії держави і права тощо.

Результати дисертаційного дослідження стали основою для розробки рекомендацій органам місцевого самоврядування та неурядовим організаціям щодо оптимізації їх взаємодії, вироблення механізму її корегування та

інформаційно-аналітичного забезпечення взаємодії, а також народним депутатам України щодо вдосконалення чинного законодавства з питань налагодження взаємодії неурядових організацій з органами місцевого самоврядування як резерву розвитку місцевої демократії в Україні.

Особистий внесок здобувача. Всі дослідницькі процедури у межах наукової розробки заявленої теми дисертації було здійснено самостійно. Результати дослідження опубліковано у 7 статтях, одна з яких – у співавторстві, де внесок дисертанта складає $\frac{1}{2}$ та полягає у визначенні ролі, специфіки і результатів соціального за-мовлення та його місця серед способів і методів управління в соціальній сфері.

Апробацію результатів дисертації здійснено на: Міжнародній науково-практичній конференції «Ольвійський форум» (м. Ялта, 7-10 червня 2006 р., 2009 р.); науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2006» (30 жовтня – 5 листопада 2006 р.); науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2007» (29 жовтня – 4 листопада 2007 р.); науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2008» (20-34 жовтня 2008 р.); науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2009» (26-30 жовтня 2009 р.), круглих столах: «Влада та громада: ефективна співпраця у прийнятті рішень» (1 грудня 2005 року, м. Миколаїв), «Чи довіряють миколаївці місцевій владі» (12 травня 2006 року, м. Миколаїв).

Проміжні висновки дисертації було використано управлінням громадських зв'язків виконавчого комітету Миколаївської міської ради при розробці заходів з удосконалення напрямів та форм взаємодії з неурядовими організаціями.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у 7 статтях, 6 із яких опубліковано у фахових виданнях з політичних наук.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Текст дисертації становить 225 сторінок, з них 189 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 287 найменування, з них 22 – іноземною мовою.